

Nr 212.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om särskilda åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet; given Sofiero slott den 1 september 1951.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om särskilda åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet.

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Förslag

till

Lag**om särskilda åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har tvist uppkommit om anställningsvillkoren för sjuksköterskor, anställda hos landsting eller stad utanför landsting, och föreligger på grund härav fara för att den sjukvårdande verksamhet, som ombesörjes av landsting eller sådan stad, icke skall kunna behörigen fullgöras, må Konungen efter anmälan av medicinalstyrelsen förordna, att vad i 3—8 §§ stadgas helt eller delvis skall äga tillämpning.

2 §.

Med sjuksköterska förstås i denna lag befattningshavare, som genomgått av staten godkänd sjuksköterskeskola eller ock av Konungen eller medicinalstyrelsen förklarats hava förvärvat ett mått av kunskaper och färdigheter, motsvarande det som sådan skola avser att bibringa.

3 §.

För sjuksköterskor, anställda hos landsting eller stad utanför landsting, skola löneförmåner och andra anställningsvillkor för år 1951, i den mån enighet rörande desamma ej kunnat uppnås vid förhandlingar mellan svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet, å ena, samt svensk sjuksköterskeförening, å andra sidan, fastställas genom skiljedom av en för hela riket gemensam skiljenämnd.

Skiljenämnden må, där det finnes lämpligt, giva särskild dom i del av målet eller rörande viss däri uppkommen fråga ävensom hänskjuta viss fråga till förhandling eller medling enligt anvisningar av nämnden.

Över dom eller beslut av skiljenämnden må klagan ej föras.

4 §.

Skiljenämnden skall bestå av ordförande och fyra ledamöter utsedda av Konungen. Ordföranden och två ledamöter skola utses bland personer, som icke kunna anses företräda vare sig arbetsgivare eller arbetstagare på området. Av övriga ledamöter skall en utses bland personer, föreslagna av svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet, samt en bland personer, föreslagna av tjänstemännens centralorganisation.

5 §.

Hos landsting eller stad utanför landsting anställda sjuksköterskor, beträffande vilkas anställningsvillkor överenskommelse ej kunnat ernås, skola avlönas i överensstämmelse med i 3 § angiven skiljedom och skall skiljedomen jämväl i övrigt lända till efterrättelse.

6 §.

Det åligger såsom tjänsteplikt sjuksköterska, som är anställd hos landsting eller stad utanför landsting då förordnande om tillämpning av denna paragraf meddelas, att ej utan tillstånd av överordnad myndighet eller medicinalstyrelsen frånträda tjänsten eller eljest nedlägga arbetet innan skiljedom givits rörande hennes anställningsvillkor enligt vad i 3 § sägs eller överenskommelse om dessa villkor träffats.

7 §.

I den mån så erfordras för sjukvårdens behöriga upprätthållande inom visst landstingsområde eller viss stad utanför landsting må, där Konungen beträffande hos landstinget eller staden anställda sjuksköterskor förordnat därom, sjuksköterska, som efter skiljedomen eller sådan överenskommelse varom i 6 § sägs lämnat befattning hos landstinget eller staden, såsom tjänsteplikt åläggas att tillträda och uppehålla samma befattning eller därmed jämförlig tjänst hos huvudmannen. Överordnad myndighet eller medicinalstyrelsen äger, om skäl därtill äro, medgiva sjuksköterska, som sålunda ålagts tjänsteplikt, att frånträda tjänsten.

Åläggande att fullgöra tjänsteplikt enligt första stycket meddelas av medicinalstyrelsen.

8 §.

Om ansvar för underlåtenhet att fullgöra tjänsteplikt, som åligger någon enligt denna lag eller med stöd därav meddelat beslut, gäller vad i strafflagen är stadgat om ämbetsbrott.

Allmän åklagare må ej utan Konungens lov åtala brott som nu sagts.

9 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft omedelbart och gäller till och med den 31 december 1951.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
15 juni 1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT,
ZETTERBERG, NILSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD,
NYGREN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, fråga om åtgärder för lösning av rådande tvist om anställningsvillkoren för hos landstingen och städerna utanför landsting anställda sjuksköterskor samt anför därvid följande.

Enligt 1 § lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting och kommun drivna sjukhus åligger det landsting och stad utanför landsting att ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada och kroppsfel i den mån icke annan drager försorg om sådan vård. På grund av nämnda stadgande och vissa kompletterande bestämmelser vilar ansvaret för den slutna sjukvården med undantag för sinnessjukvården väsentligen på landstingen och städerna utanför landsting. Vården sker i allmänhet på sjukhus, som inrättats av nämnda huvudmän. Enligt 7 § första stycket omförmälda lag skall vid sjukhus finnas anställd för dess behöriga skötande erforderlig personal. Dit hör bl. a. sjuksköterskor av olika kategorier.

Landstingen och städerna utanför landstingen äro även huvudmän för viss öppen sjukvård. Särskilt må här nämnas, att enligt kungörelsen den 28 juni 1935 (nr 428) angående statsbidrag till distriktsvård sådant bidrag kan utgå för avlönande av distriktssköterskor till landsting, som anordnat distriktsvård inom landstingsområdet.

Sjuksköterskornas löneförmåner och övriga anställningsvillkor regleras i särskilda tjänstereglementen, som fastställas av vederbörande huvudmän. Enligt dessa äro flertalet sjuksköterskor i ordinarie befattningar anställda med tre månaders uppsägning; för extra befattningshavare är uppsägningstiden i allmänhet kortare. Till grund för reglementenas föreskrifter om sjukskötersketjänster ligga bl. a. överenskommelser rörande allmänna bestämmelser om sjuksköterskornas anställningsvillkor, löneförmåner m. m., som träffats mellan Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet, å ena, och Svensk sjuksköterskeförening å andra sidan. Giltighetstiden för de sist gällande av dessa överenskommelser utlöpte emellertid den 31 december 1950 efter uppsägning från föreningens sida.

Därefter ha förhandlingar om nya överenskommelser ägt rum. Förhandlingarna, som senast letts av en av Kungl. Maj:t den 16 mars 1951 tillsatt förlikningskommission med landshövdingen Thorwald Bergquist som ordförande, ledde icke till någon uppgörelse utan förklarades den 25 april strandade. Det är emellertid att förvänta att förhandlingarna inför kommissionen skola återupptagas under den närmaste tiden.

Förhandlingsavbrottet medförde stridsåtgärder från sköterskornas sida. Sålunda ha anställningsavtalen uppsagts per den 1 eller 15 augusti eller den 1 september av tillhoppa minst 709 sköterskor i tjänst hos Stockholms, Göteborgs eller Gävle städer eller Stockholms eller Gävleborgs läns landsting. Uppsägningarna avse såväl sjuksköterskor i sluten vård som distriktsköterskor (endast Gävleborgs läns landsting där 83 distriktsköterskor sagt upp sina anställningar) och andra sköterskor i öppen vård enligt följande sammanställning.

	Stock- holm	Göte- borg	Gävle	Gävle- borgs län	Stock- holms län	Summa	
Operationssköterskor ..	72	38 ¹	—	11	9	13	143
Röntgen , ..	67	37 ²	—	7	8	11	130
Laboratorie , ..	73	41	—	6	4	12	136
Poliklinik , ..	83	60	1	—	1	8	153
Distrikts , ...	—	—	—	—	83	—	83
Övriga sköterskor	14	5	9	8	18	10	64
	309	181	10	32	123	54	709

Såvitt angår vissa sjukhus eller sjukhusavdelningar torde härigenom samtliga eller flertalet ordinarie befattningshavare på vissa sjukskötersketjänster ha förklarat sig vilja lämna sina anställningar. Detta gäller t. ex. operationssköterskorna i Stockholms stads tjänst. Härtill kommer att i den mån sådana tjänster äro besatta med extra befattningshavare, och detta torde ej sällan vara fallet, kunna innehavarna med ganska kort varsel lämna sina platser.

Här må även nämnas att i maj 1951 128 sjuksköterskor vid de statliga sjukhusen Karolinska sjukhuset och Serafimerlasarettet som en sympatiåtgärd för de i konflikten med de kommunala huvudmännen indragna bevärdigt entledigande från den 15 augusti 1951. Av dessa äro 31 operationssköterskor, 21 röntgensköterskor, 38 laboratoriesköterskor, 13 behandlingssköterskor och 25 polikliniksköterskor.

Av det anförda framgår, att situationen för sjukvården kommer att bli synnerligen allvarlig i augusti om de fortsatta förhandlingarna icke leda till resultat samt sjuksköterskorna göra allvar av sina uppsägningar och lämna anställningarna på angivna dagar. I själva verket torde den slutna vården vid de berörda sjukhusen icke kunna upprätthållas, om så sker,

¹ Härav 2 jämväl röntgensköterskor och 1 bitr. föreståndarinna.

² Härav 1 jämväl bitr. föreståndarinna.

då det här delvis rör sig om nyckeltjänster. Motsvarande gäller om distriktsvården. Med hänsyn till konfliktens karaktär och den brist på sjukvårdspersonal som f. n. råder alldeles oberoende av densamma lär det knappast kunna förväntas att andra kompetenta personer skola vara villiga att träda i de gamla befattningshavarnas ställe.

I detta läge kunna statsmakterna icke stå överksamma. Myndigheterna måste stå beredda för den händelse förlikningskommissionen icke lyckas ena de tvistande parterna. Den närmast till hands liggande utvägen synes härvid vara att genom lagstiftning införa någon form av tjänsteplikt eller tvångsskiljedom. Visserligen måste ett ingripande med lagstiftningsåtgärder i syfte att trygga arbetsfreden genom tvingande bestämmelser av sådan innebörd väcka de största betänkligheter. Den svenska arbetsfredslagstiftningen bygger ju på att parterna på arbetsmarknaden skola själva reglera sina inbördes förhållanden genom frivilliga överenskommelser. Med hänsyn till de utomordentligt allvarliga följderna av en arbetsnedläggelse inom sjukvården finner jag det emellertid ofrånkomligt att såsom en beredskapsåtgärd en lagstiftning redan nu kommer till stånd, som ger erforderliga möjligheter till ingripande om en sådan situation trots allt skulle inträffa. Sjukvården, i varje fall den slutna vården, som det här i första hand är fråga om, *måste* upprätthållas om icke ett stort antal vårdbehövande människors liv och hälsa skall äventyras.

En sådan lagstiftning kan utformas som en tjänstepliktslagstiftning eller gå ut på att genom ett skiljedomsförfarande åstadkomma normer, som kunna träda i stället för det avtal, vartill de förda förhandlingarna syftat. Det förstnämnda alternativet har tidigare tillämpats. Generell tjänsteplikt för medicinalpersonal, avseende även sjuksköterskor, har sålunda tidvis gällt under senaste världskriget till en början på grund av en särskild lag om tjänsteplikt för medicinalpersonal den 8 december 1939 (nr 832) och därefter på grund av den allmänna tjänstepliktslagen den 30 december 1939 (nr 934). Dessa lagar hade tidsbegränsad giltighet och giltighetstiden har numera utgått. — För en speciell tjänstemannagrupp, polismännen, möjliggjordes under en kortare tid en särskild form av tjänsteplikt genom lagen den 26 juli 1947 (nr 536) om särskilda åtgärder för polisverksamhetens upprätthållande i vissa fall. Denna lag behövde dock aldrig tillämpas. Gentemot alternativet att säkerställa sjukvårdens behov av arbetskraft genom att införa tjänsteplikt för den berörda gruppen medicinalpersonal kan emellertid invändas, att det icke i och för sig löser den föreliggande tvisten. Det principiella statliga intresset i denna sak torde vara att med minsta möjliga tvångsåtgärder få ett slut på konflikten.

Med hänsyn härtill vill jag förorda, att den nödvändiga lagstiftningen i första hand utformas som en lagstiftning om obligatorisk skiljedom i tvisten, meddelad av en av Kungl. Maj:t utsedd skiljenämnd med partsrepresentation. Då nu ifrågavarande kategori arbetstagare genom sin

tjänstemannaställning icke torde med bindande verkan kunna träffa ett kollektivavtal om samtliga sina anställningsvillkor, lär härvid visserligen icke kunna föreskrivas att domen skall gälla som kollektivavtal mellan parterna. Arbetsgivarparten torde i stället genom ett särskilt stadgande få åläggas att avlöna de anställda i enlighet med skiljedomen och dessa sistnämnda böra i sin tur kunna förpliktas att tjänstgöra på de fastställda villkoren. För att en dylik föreskrift skall bli effektiv torde tjänstgöringsskyldigheten få förbindas med straffsanktion och givas karaktären av tjänsteplikt av liknande art som den som gällde för medicinalpersonal under kriget. Tjänsteplikten bör emellertid i första hand avse tiden till dess skiljedom givits, men det bör även finnas möjlighet att ålägga den, som icke respekterar skiljedomen utan slutar sin anställning, tjänsteplikt.

Den nu förordade tvångslagstiftningen bör enligt min mening endast avse sådana sjuksköterskor, som äro anställda hos landstingen och städerna utanför landsting. Den konfliktsituation som uppstått vid vissa statliga sjukhus genom att ett antal sjuksköterskor såsom sympatiåtgärd begärt entledigande torde komma att lösas utan särskild lagstiftning, om uppgörelse träffas för övriga sjuksköterskor eller dessa underkastas den nu föreslagna lagen. Med hänsyn till dessa statliga befattningshavares anställningsförhållanden torde för övrigt — i varje fall såvitt angår den ordinarie personalen — avsked kunna förvägras eller tidpunkten för frånträddandet av tjänsten framflyttas.

I enlighet med det anförda har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till *lag om särskilda åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet*. Rörande de särskilda paragraferna i lagförslaget må följande framhållas.

1 §.

Då det självfallet är önskvärt att parterna inför förlikningskommissionen eller på annat sätt komma överens om anställningsvillkoren och konflikten sålunda löses utan att skiljenämnden behöver träda i verksamhet, har lagen utformats som en fullmaktslag, vars särskilda stadganden skola äga tillämpning först efter förordnande av Kungl. Maj:t. Bestämmelse härom har upptagits i denna paragraf. Förordnande om lagens tillämpning synes i första hand kunna begränsas till att avse stadgandena om skiljedom och skiljenämndens verksamhet. Tjänstepliktsbestämmelserna böra nämligen sättas i kraft först om det visar sig att uppsägningarna icke återtagas eller de anställda efter skiljedomens meddelande lämna sina platser.

2 §.

I denna paragraf angivas vilka hos landsting eller stad utanför lands-
ting anställda befattningshavare, som falla under lagen. Bestämningen är med viss jämkning hämtad från kungörelsen den 21 juni 1946 (nr 435) angående viss registrering av medicinalpersonal.

3 §.

Paragrafen innefattar lagens huvudbestämmelse om skiljedom i den föreliggande avtalstvisten. Då denna tvist avser sjuksköterskornas löneförmåner och anställningsvillkor under hela år 1951, böra dessa bliva föremål för skiljenämndens prövning och avgörande, i den mån parterna icke kunnat enas vid förhandlingar inför förlikningskommissionen. Med hänsyn till att parterna å ömse sidor uppenbarligen utgått ifrån att de avtal, var till dessa förhandlingar syftat, skall gälla från årets början, synas några betänkligheter icke behöva möta mot att giva även skiljedomen giltighet och verkan från denna tidpunkt.

I ett andra stycke ha upptagits vissa bestämmelser om skiljenämndens verksamhet. Härutöver synas några bestämmelser i lag om förfarandet inför nämnden icke vara erforderliga. De ytterligare föreskrifter, som må anses påkallade, torde få meddelas i administrativ ordning. Självfallet böra parterna beredas tillfälle att inför nämnden framföra yrkanden och sina synpunkter på de olika tvistefrågorna. Skiljenämnden har att efter prövning om och i vilken mån dessa påståenden äro befogade och på vilket sätt tvisten följaktligen bör lösas skilja de tvistande emellan. Nämnden bör emellertid härvid vara oförhindrad såväl att giva särskild dom i del av målet eller rörande viss fråga, som kan uppkomma, som att hänskjuta sådan fråga till särskild förhandling eller medling.

4 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skiljenämndens sammansättning, beträffande vilka hänvisas till lagtexten.

5 §.

I denna paragraf fastslås huvudmännens skyldighet att ställa sig skiljedomens föreskrifter till efterrättelse. I den del skiljedomen avser förfluten tid innebär stadgandet skyldighet att utgiva på denna tid belöpande förmåner. Det har icke ansetts nödvändigt att förbinda bestämmelsen med några sanktioner. Försummelse från huvudmannens sida att fullgöra vad som åligger honom kan i sista hand i vanlig ordning påtalas inför allmän domstol.

6—7 §§.

Paragraferna upptaga de förut berörda tjänstepliktsbestämmelserna och torde icke kräva någon ytterligare kommentar. 6 § motsvaras i 1939 års allmänna tjänstepliktslag av dess föreskrift om tvångsförlängning i 12 §.

8 §.

Det synes icke påkallat att stadga strängare påföljd än bötesstraff för underlåtenhet att fullgöra tjänsteplikt.

Ikraftträdande och giltighetstid.

Lagen torde böra träda i kraft omedelbart. Den synes icke böra gälla längre än till årets slut. I god tid dessförinnan böra parterna i vanlig ordning taga upp förhandlingar om nytt avtal eller överenskomma om fortsatt giltighet av de genom skiljedomen fastslagna anställningsvillkoren.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ralph Sterner.

Förslag

till

Lag**om särskilda åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet.****1 §.**

Har tvist uppkommit om anställningsvillkoren för hos landsting eller stad utanför landsting anställda sjuksköterskor och föreligger på grund härav fara för att den sjukvårdande verksamhet, som ombesörjes av landsting eller sådan stad, icke skall kunna behörigen fullgöras, må Konungen efter anmälan av medicinalstyrelsen förordna, att vad i 3—8 §§ stadgas helt eller delvis skall äga tillämpning.

2 §.

Med sjuksköterska förstås i denna lag befattningshavare, som genomgått av staten godkänd sjuksköterskeskola eller ock av Konungen eller medicinalstyrelsen förklarats hava förvärvat ett mått av kunskaper och färdigheter, motsvarande det som sådan skola avser att bibringa.

3 §.

För sjuksköterskor, anställda hos landsting eller stad utanför landsting, skola löneförmåner och andra anställningsvillkor för år 1951, i den mån enighet rörande desamma ej kunnat uppnås vid förhandlingar mellan svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet, å ena, samt svensk sjuksköterskeförening, å andra sidan, fastställas genom skiljedom av en för hela riket gemensam skiljenämnd.

Skiljenämnden må, där det finnes lämpligt, giva särskild dom i del av målet eller rörande viss däri uppkommen fråga ävensom hänskjuta viss fråga till förhandling eller medling enligt av nämnden meddelade anvisningar.

Över dom eller beslut av skiljenämnden må klagan ej föras.

4 §.

Skiljenämnden skall bestå av ordförande och fyra ledamöter utsedda av Konungen. Ordföranden och två ledamöter skola utses bland personer, som icke kunna anses företräda vare sig arbetsgivare eller arbetstagare på området. Av övriga ledamöter skall en utses bland personer, föreslagna av svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet, samt en bland personer, föreslagna av tjänstemännens centralorganisation.

5 §.

Hos landsting eller stad utanför landsting anställda sjuksköterskor, beträffande vilkas anställningsvillkor överenskommelse ej kunnat ernås, skola avlönas i överensstämmelse med i 3 § angiven skiljedom och skall skiljedomen jämväl i övrigt lända till efterrättelse.

6 §.

Det åligger såsom tjänsteplikt sjuksköterska, som är anställd hos landsting eller stad utanför landsting då förordnande om tillämpning av denna paragraf meddelas, att ej utan tillstånd av överordnad myndighet eller medicinalstyrelsen frånträda tjänsten eller eljest nedlägga arbetet innan skiljedom givits rörande hennes anställningsvillkor enligt vad i 3 § sägs eller överenskommelse om dessa villkor träffats.

7 §.

I den mån så erfordras för sjukvårdens behöriga upprätthållande inom visst landstingsområde eller viss stad utanför landsting må, där Konungen beträffande hos landstinget eller staden anställda sjuksköterskor förordnat därom, sjuksköterska, som efter skiljedomen eller sådan överenskommelse, som i 6 § sägs, lämnat befattning hos landstinget eller staden, såsom tjänsteplikt åläggas att tillträda och uppehålla samma befattning eller därmed jämförlig tjänst hos huvudmannen. Det åligger sådan sjuksköterska såsom tjänsteplikt att ej därefter utan tillstånd av överordnad myndighet eller medicinalstyrelsen frånträda tjänsten eller eljest nedlägga arbetet.

Åläggande att fullgöra tjänsteplikt enligt första stycket meddelas av medicinalstyrelsen.

8 §.

Den som underlåter att fullgöra tjänsteplikt, som åligger honom enligt denna lag eller med stöd därav meddelat beslut, dömes till dagsböter.

Allmän åklagare må ej utan Konungens lov åtala brott som nu sagts.

Böter tillfalla kronan.

9 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft omedelbart och gäller till och med den 31 december 1951. Till straff enligt 8 § må dömas även efter det lagen upphört att gälla.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 juni 1951.

Närvarande:

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 16 juni 1951 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 juni 1951, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om särskilda åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i inrikesdepartementet S. O. af Geijerstam.

Lagrådet yttrade:

7 §.

I första punkten av första stycket stadgas att under vissa angivna förutsättningar sjuksköterska, som efter skiljedom eller sådan överenskommelse varom i 6 § sägs lämnat befattning hos landsting eller stad utanför landsting, må såsom tjänsteplikt åläggas att tillträda och uppehålla samma befattning eller därmed jämförlig tjänst hos huvudmannen. Den sålunda stadgade skyldigheten att efter tillträde av befattningen uppehålla denna innebär, att vederbörande icke äger frånträda tjänsten eller eljest nedlägga arbetet. Det måste alltså anses överflödigt att, såsom i förslaget skett, i nästföljande punkt upprepa detta. Enligt lagrådets mening bör därför andra punkten endast innehålla, att överordnad myndighet eller medicinalstyrelsen äger, om skäl därtill äro, medgiva sjuksköterska, som ålagts tjänsteplikt, att frånträda tjänsten.

Av lagtexten framgår icke, huruvida det tjänsteförhållande vartill föreläggandet leder utan vidare upphör i och med att lagens giltighetstid går till ända vid utgången av år 1951 eller om det för att tjänsteförhållandet skall upphöra erfordras ny vederbörlig uppsägning. Ej heller motiven lämna någon upplysning om hur lagen skall tolkas i detta hänseende. Det synes påkallat, att denna oklarhet undanröjes.

8 §.

Straff av dagsböter stadgas i första stycket av förevarande paragraf för den som underlåter att fullgöra honom enligt denna lag eller med stöd därav meddelat beslut åliggande tjänsteplikt.

Strafflagen innehåller i 25 kap. 4 § bestämmelse om ansvar för tjänstefel förövat av ämbetsman. Sådant tjänstefel föreligger, därest ämbetsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätter vad honom åligger enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, under förutsättning att gärningen ej är särskilt belagd med straff. Stadgandet omfattar såväl uppsåtliga förbrytelser som ock förseelser av oaktsamhet samt har över huvud taget till uppgift att med straff belägga alla förbrytelser i tjänsten, vilka icke kunna hänföras under annat lagrum. Ett åsidosättande från ämbetsmans sida av en tjänsteplikt är följaktligen att betrakta såsom tjänstefel, såvitt gärningen ej faller under annan straffbestämmelse.

Jämlikt 25 kap. 11 § strafflagen äro de tjänstemän, som lyda under ämbets- eller förvaltningsmyndigheterna, samt andra, som förordnats att förrätta ämbete eller tjänsteärende, likställda med ämbetsmän i nu ifrågasvarande hänseende. En sjuksköterska, som är anställd hos landsting eller stad utanför landsting, är att betrakta såsom sådan befattningshavare, som avses i sistnämnda lagrum. Härutinnan hänvisas till rättsfall i N.J.A. 1931 s. 377 och 1943 s. 522. Åsidosätter en sådan sköterska sin tjänsteplikt, är hon följaktligen underkastad ansvar enligt 25 kap. 4 § strafflagen, därest gärningen ej är eljest belagd med straff. Vad nu sagts måste också anses gälla sköterska, som bestrider en befattning på grund av åläggande av medicinalstyrelsen jämlikt 7 § i förslaget, och bör äga tillämpning jämväl i fråga om sköterska, som erhållit sådant åläggande, redan innan hon tillträtt tjänsten.

Därest på sätt nu anförts underlåtenhet att fullgöra tjänsteplikt, som avses i förslaget, kommer att falla under strafflagen, är förevarande paragraf icke behöfvig. Tydligt är, att specialbestämmelse om straff för tjänstefel icke bör ifrågakomma, därest den ej påkallas av ett verkligt behov.

Härtill kommer, att därest lagförslaget genomföres, en förbrytelse i tjänsten, som är att hänföra under 25 kap. 4 § strafflagen, skulle bliva ur straffrättslig synpunkt att anse såsom svårare än en gärning, som skulle bestraffas jämlikt förevarande paragraf. I förstnämnda lagrumms straffskala ingår nämligen, såvitt tjänstefelet är grovt och skäl därtill äro, jämte annat fängelse. Den sjuksköterska, som uppsåtligen saboterar en meddelad skiljedom i en lönetvist och avsiktligt undandrager sig en henne i allmänt intresse ålagd tjänsteplikt i en sådan kritisk situation, som lagstiftningen avser, skulle följaktligen komma att bestraffas enligt ett mildare lagrum än den sköterska, som under normala förhållanden, då ifrågasvarande lag ej är tillämplig, lämnar sin befattning utan vederbörlig uppsägning. Att

märka är också, att en oskicklighet eller vårdslöshet i tjänsten av en sköterska, som ålagts tjänsteplikt, blir att hänföra under det strängare stadgandet. Ur lagstiftningssynpunkt sett äro nu framhållna konsekvenser icke tillfredsställande.

På dessa skäl anser lagrådet sig icke böra tillstyrka straffbestämmelsen i första stycket. Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer lagrådet, att stycket i stället erhåller förslagsvis det innehåll, att om ansvar för underlåtenhet att fullgöra tjänsteplikt, som åligger någon enligt denna lag eller med stöd därav meddelat beslut, gäller vad i strafflagen är stadgat om ämbetsbrott.

Ett bifall till vad nu hemställts medför, att såväl sista stycket i paragrafen som ock andra punkten i övergångsbestämmelserna böra utgå.

Övergångsbestämmelserna.

Beträffande dessa hänvisas till vad ovan under 8 § anförts.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Sofiero slott den 1 september 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, NILSSON, MOSSBERG, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, lagrådets den 19 juni 1951 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 15 juni 1951 remitterade förslaget till *lag om särskilda åtgärder för upprätthållande av viss sjukvårdande verksamhet*.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Såsom torde framgå av vad jag anförde vid remissen till lagrådet av ifrågavarande lagförslag är detsamma betingat av vissa stridsåtgärder som vidtagits från arbetstagarpartens sida i anslutning till att förhandlingar inför en av Kungl. Maj:t tillsatt förlikningskommission om nya överenskommelser rörande allmänna bestämmelser om de hos landstingen och städerna utanför landsting anställda sjuksköterskornas lönevillkor m. m. för år 1951 i april detta år förklarats strandade. Jag framhöll härvid, att det vore att förvänta att förhandlingarna inför kommissionen skulle återupptagas men att myndigheterna måste stå beredda för den händelse kommissionen icke lyckades ena de tvistande parterna. Denna situation har nu inträffat. Visserligen åtog sig arbetstagarparten vid de förnyade förhandlingar, som upptogs i saken inför kommissionen i juli månad, att i samband med att dessa uppsköts till den 28 augusti även uppskjuta verkställigheten av de till den 1 och 15 augusti och den 1 september gjorda uppsägningarna till den 18 september. Vid förhandlingarnas fortsättande i augusti lyckades det emellertid icke kommissionen att ena parterna utan förhandlingarna förklarades den 31 augusti ånyo strandade. Företrädare för sjuksköterskorna ha dock därefter förklarat, att varslade stridsåtgärder skola uppskjutas till den 26 september. Då dessa stridsåtgärder i form av uppsägningar från ett stort antal sjuksköterskor i nyckelställning sålunda träder i verkställighet under denna månad, är det vid remissen till lagrådet redovisade hotet mot sjukvården ånyo aktuellt. Av de härvid anförda skälen nödgas jag därför föreslå, att lagförslaget underställes riksdagens prövning med de jämkningar som föranledas av lagrådets granskning.

Lagrådets erinringar avse endast 7 och 8 §§ i förslaget. Beträffande 7 § har lagrådet gjort ett påpekande av formell natur, vilket torde böra iakttagas. I anslutning till nämnda paragraf har lagrådet vidare berört frågan om det tjänsteförhållande, vartill ett föreläggande enligt paragrafen leder, utan vidare upphör i och med att lagens giltighetstid utgår den 31 decem-

ber 1951 eller om härför fordras ny uppsägning. Lagrådet har funnit det påkallat att oklarheten om lagförslaget innebörd på denna punkt undanröjes. Med anledning härav vill jag endast framhålla, att syftet med ifrågasvarande bestämmelse är att stadga en tjänsteplikt, som upphäver giltigheten av tidigare skedd uppsägning. Det tjänsteförhållande, som inträder genom att tjänsteplikt ålägges enligt 7 §, bör sålunda kräva en ny uppsägning för att bringas att upphöra. Jag vill emellertid i detta sammanhang understryka att tjänstgöring med stöd av sådant åläggande bör ske under samma villkor, som om sjuksköterskan aldrig lämnat sin befattning. Att lagen upphör att gälla bör därför icke medföra någon som helst förändring i en sådan sköterskas tjänstgöringsförhållanden och anställningsvillkor.

Lagrådet har slutligen yttrat sig angående den i 8 § upptagna straffbestämmelsen, enligt vilken den som underlåter att fullgöra tjänsteplikt, som åligger honom enligt lagen eller med stöd därav meddelat beslut, dömes till dagsböter. Lagrådet har härvid framhållit att om, på sätt anförts i utlåtandet, en sjuksköterskas underlåtenhet att fullgöra tjänsteplikt kommer att falla under strafflagen, straffbestämmelsen i 8 § icke vore behövlig. För egen del kan jag medgiva det principiellt riktiga i vad lagrådet sålunda anfört. I och för sig är tydligen en självständig straffbestämmelse icke erforderlig i de fall, då 25 kap. 4 § strafflagen är tillämplig. Härtill kommer, såsom lagrådet jämväl framhållit, att en särskild straffbestämmelse, som i motsats till berörda lagrum i strafflagen endast upptager böter i straffskalan, synes ha vissa ur lagstiftningssynpunkt mindre tillfredsställande konsekvenser. På grund härav anser jag mig böra biträda lagrådets förslag om ändrad lydelse av 8 § första stycket. Jag vill sålunda förorda att stycket erhåller det innehåll, att om ansvar för underlåtenhet att fullgöra tjänsteplikt, som åligger någon enligt denna lag eller med stöd därav meddelat beslut, gäller vad i strafflagen är stadgat om ämbetsbrott. Denna ändring föranleder, att sista stycket i 8 § samt andra punkten i övergångsbestämmelserna i det remitterade förslaget böra utgå.

Vad angår kostnaderna för skiljedomsförfarandet, torde dessa få bestridas från de under femte huvudtiteln upptagna anslagen till avlöningar och omkostnader åt förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.

Föredraganden hemställer härefter att ifrågasvarande lagförslag måtte — efter ändring av 7 och 8 §§ enligt vad förut anförts och vissa redaktionella jämkningar — jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Lennart Öhrström.